

vägevat palverändurite motiivi 1) pikkamisi kolma, tihkasi palverändurite laule kostna (motiivid 1 ja 2), ning vägevas tõesus viiakse usk ning vooorus võidule üle patu võlude.

Esimene vaatus. Esimene pilt: Veenusmäe sisemus. Esiride avanedes silmame Veenust asemel lamavana ja tema põlvi ette nimind Tannhäuseri, kuna taamal areneb järgesiti tõesvas hoos tantspantomimilise stseen näiladide ja noormeeste, bakhantide ja faunide vahel. Kirglikus tõesus ja mõõnas, ülmavas iharuses ja kuhutavas rütmis saadab seda illemata värvikas orkester, kasutades ja arendades päämiselt motiive, mis melle juba avamängu Veenusmäe kirjeldusest tuttavad. Hullava sööstu ilmal tšupl pöörduvad graatsiad seda vaigistama, kutsudes appi terve karja amorette, kelle nooled kõiki haaranud alasti hinnutseva kire muudavad südamele igatsuseks: hullajad rangevad ning lahkuvad najaadide hühete peale graatsiate ja amoretide saatel, Veenus ja Tannhäuser jäävad kahekesi.

Tannhäuser ärkab: ta unne on viinasuslikult kostnud maapealsete kellade vaikne helm. Ta igatses siit ära, taas maa peale üles, pärast kõike magusat ta ihkab valu. Veenus hoiab teda tagasi ning kutsub teda üles laulma. Rütifellik laulja kiidab ja tähab jumalannat tolle viisiga, mida kunisime ju avamängus (4), kordab aga oma palvet teda lasta vabaks. Veenuse etteheited, meelitused, mida toetavad nägematu sireenide häätsesed hühited, kuigi veel koraks kihutavad Tannhäuserit jumalanna kiitust laulma, lõppeks ta kaebegi jäävad mõjutumaks: nii ta neab ära kogu maailma, kuid Tannhäuseri meelt ta ei suuda muuta, kes endale Jumastust, pääsu ja rahu loodab ainult veel neitsis Maarjas. See niini murab Veenuse võlu: kogu Veenusmägi variseb ja kaob, asemele tekib tihel hoobli

Teine pilt: Orķ Wartburgi lossi jalal. Kevad. Karjane puhub lihtmeelselt oma pilli:

10

Mai on tulnud. Kuid Rooma poole on palverändurid asunud teele, nagu kunihab, kistes kangusest karjase viisi sekka nende vaga laul:

Su poo - le rän - dan Jee - sus Krist

Siit orust läbi viib neid nende tee. „Head teed!“ hüüab nelle karjane ning käseb neid paluda endagi vaese hinge eest. Kõik need muljed vallutavad võimsasti Tannhäuseri hinge ning sunnivad ta põlvili kahetsevale palvele, kuna palverändurid jatkavad oma teekonda.

Nende laulu eemalduvate heide sekka kajavad jahisarved. See on oma saataskonnaga koju pöörduv Tüüringi maakarh. Nad leiavad palvetava Tannhäuseri, Wolfram tunneb ta ära, kõik tilhnevad palves, et Tannhäuseri tagasi hoida, kes aga tahab järgneda palveränduritele. Minema ruttava sõbra samm peatab Wolframi viimse maanius jääda Elisabeti juure: armastab ju Tannhäuser Elisabeti. Siin avaldub Wolframi suurmeelne, tööliselt õilis iseloom: ta endagi parimad tundmused on pöördud karske neitsi poole, kes aga on võitnud Tannhäuseri laulukunstist, nagu ta seda sõbrale teatab. Ühesiti tilhnevad kõik soosias palves ning Tannhäuser, hignatama sest ootamata sõbralikust suhtumisest, heitub lõppeks sõprade kaenla, paludes end viia armastatud neiu juure. Kogu see stseen on ehitatud meisterliku hääleerühmitusega ilusate kantileemidele ning lõpetatakse hõiskava röömlauluga:

Teine vaatus: Laulukoda Wartburgi lossis. Sissejuhatava vahemusika põhimeeleoluks on röömus ärevus, mis muu hulgas kaunistab ka eelmise pildi lõppmotiivi (8). Ainult üks kord kostavad kurja kuulutades stümgemad heidid:

11